

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมือง ท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

Integrating Buddhist Dhamma Principles to Enhance Leadership Skills of
Local Politicians in Nonthaburi Province

กำพล ศรีโท¹และพระปลัดชาณรงค์ โชติธมโม (ประเสริฐศรี)²

Kampol Sritho and Phrapalad Chanarong Chōtithammō (Prasertsri)

Received: September 8, 2025

Revised: June 04, 2026

Accepted: June 25, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมบูรณาการหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อสร้างต้นแบบนวัตกรรมด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในบริบทของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ด้วยหลักปาปนิคกรรม 3 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในจังหวัดนนทบุรี 400 คน จากการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา พบว่า 1) การบูรณาการ หลักปาปนิคกรรม 3 พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีมีภาวะผู้นำโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .373) ทั้งในด้าน จักขุมา วิจุโร และนิสสยสัมปันโน รวมถึงคุณสมบัติผู้นำทั้งความรู้ ความสามารถ จริยธรรม และความเป็นผู้นำ ซึ่งสามารถทำนายภาวะผู้นำได้สูงถึง 91.20% ขณะที่หลักปาปนิคกรรม 3 สามารถทำนายได้ 89.40% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ลักษณะภาวะผู้นำ แบบชี้แนะ ที่มุ่งวิสัยทัศน์จากข้อมูลจริง

¹⁻² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: s.kampol2509@gmail.com

แผนการจัดการเป็นระบบ และการสื่อสารโปร่งใส แบบสนับสนุน ที่ทำหน้าที่โค้ช ใช้นวัตกรรมและสร้างพื้นที่ปลอดภัย ลดช่องว่างอำนาจ แบบมีส่วนร่วม ที่เปิดโอกาสประชาชนเข้าร่วมผ่านเทคโนโลยีและเวทีสาธารณะ แบบมุ่งความสำเร็จ ที่ตั้งเป้าหมายท้าทาย ใช้แนวทางการทำงานที่ยืดหยุ่น และสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน และ3) แผนปฏิบัติการต้นแบบ เป็นกระบวนการครบวงจร ตั้งแต่วิเคราะห์บริบท ประเมินภาวะผู้นำ ออกแบบและฝึกอบรม ปฏิบัติ ติดตาม ขยายผลสู่ความยั่งยืน โดยใช้ ข้อมูลและความโปร่งใส เป็นหัวใจ ผ่านการประเมิน 360 องศา และโครงการนำร่องที่ตรวจสอบได้จริง แผนนี้สามารถต่อยอดเป็นแพลตฟอร์มการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นที่ใช้ซ้ำได้ในพื้นที่อื่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณสมบัติของผู้นำ; ภาวะผู้นำ; หลักปาปนิคธรรม 3

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study Buddhist Dhamma principles and qualities of political leaders that promoted the leadership of local politicians in Nonthaburi Province; 2) to develop an innovative integration of Buddhist Dhamma principles that can be applied to promote leadership of local politicians in Nonthaburi Province; and 3) to create a prototype innovation for developing leadership of local politicians using Buddhist Dhamma principles, enabling sustainable application in the context of local communities in Nonthaburi Province based on Papanikadhamma 3. A mixed-methods research approach was used, comprising quantitative research using questionnaires administered to a sample of 400 individuals aged 18 and above in Nonthaburi Province, analyzed using Taro Yamane's formula. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviations, and multiple regression analysis; and qualitative research used in-depth interviews with key informants, analyzed with descriptive content analysis. The findings showed that 1) the integration of Papanikadhamma 3 revealed that local politicians in Nonthaburi Province possessed a high overall level of leadership ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .373), encompassing aspects of Chakkuma, Vidhuro, and Nissayasampanno, including leadership qualities such as knowledge, ability, ethics, and leadership skills. This

could predict leadership qualities by as much as 91.20%, while Papanikadhamma 3 was able to predict 89.40% of the time, which was statistically significant; 2) a visionary leadership style that was data-driven, with systematic planning and transparent, supportive communication, acting as a coach, fostering innovation, and creating a safe space. There was a participatory approach to bridging the power gap that empowered citizens to participate through technology and success-oriented public forums that set challenging goals, utilized flexible working approaches, and built a culture of collaboration; and 3) a model action plan was a comprehensive process from context analysis and leadership assessment to design and training, implementation, monitoring, and scaling up for sustainability, using data and transparency as core principles, through 360-degree evaluation and verifiable pilot projects. This plan can be further developed into a sustainable, reusable platform for local leadership development in other areas.

Keywords: Leadership Qualities, Leadership, Papanikadhamma 3

บทนำ

ความเป็นมาของการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย (Background of Thai Local Government) การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยมีพัฒนาการยาวนานและสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยในแต่ละยุคสมัย โดยสามารถจำแนกเป็น 4 ระยะสำคัญ ดังนี้ คือ 1. ยุคก่อนการปฏิรูปการปกครอง (ก่อน พ.ศ. 2435) ในระยะแรก ประเทศไทย (สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น) ใช้ระบบ รวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางการบริหาร ทั้งราชการส่วนกลางและหัวเมือง การปกครองท้องถิ่นในขณะนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าเมืองหรือขุนนางที่แต่งตั้งโดยส่วนกลาง ซึ่งสะท้อนถึงระบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์และการบริหารแบบจารีต (ไททัศน์, 2560, น. 345). 2. ยุคการปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาล (พ.ศ. 2435–2474) เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงเห็นความจำเป็นในการปรับปรุงระบบราชการให้ทันสมัย เพื่อรวมศูนย์อำนาจและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน จึงได้จัดตั้งระบบมณฑลเทศาภิบาล ในปี พ.ศ. 2435 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของระบบการบริหารราชการแผ่นดินแบบใหม่ และมีผลให้เกิดการจัดโครงสร้างการ

บริหารระดับภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ (ไททัศน์, 2560; สุทธินันท์ & บุญเรือง, 2564). 3. ยุคประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน (พ.ศ. 2475–2495) หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐบาลใหม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาล พ.ศ. 2476 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและนายกเทศมนตรี (ดาวนภา, 2563). 4. ยุคพัฒนาโครงสร้างการบริหารท้องถิ่นสมัยใหม่ (พ.ศ. 2495–ปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2495 มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดรูปแบบหน่วยงานท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และต่อมาได้จัดตั้งกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ทั้งนี้ การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นได้รับแรงผลักดันจาก แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง (กรณิศ และคณะ, 2566) 5. ยุคธรรมาภิบาลและการบริหารเชิงบูรณาการ (หลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติให้การกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่นเป็นนโยบายของรัฐ (มาตรา 249–252) โดยมุ่งเน้นหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคนี้จึงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นกลไกรัฐใกล้ชิดประชาชน ที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ และเป็นฐานสำคัญของประชาธิปไตยระดับรากหญ้า (ทองอินทร์, 2567) โดยสรุป การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยเป็นผลสะท้อนของพัฒนาการทางการเมืองจากระบบรวมศูนย์อำนาจสู่ระบบกระจายอำนาจ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารบ้านเมืองให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการบริหารงานของรัฐที่มอบอำนาจหน้าที่บางส่วนจากรัฐบาลกลางให้แก่หน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นสามารถจัดการกิจการของตนเองได้ตามความต้องการและศักยภาพของพื้นที่ โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคลทางกฎหมายมหาชน มีงบประมาณ เจ้าหน้าที่ และอำนาจในการตัดสินใจโดยอิสระ ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่กำหนด ดาวนภา เกตุทอง (2563) อธิบายว่า การปกครองท้องถิ่นเป็น กระบวนการบริหารราชการส่วนหนึ่งของรัฐที่ถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปยังองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งถือเป็นหัวใจของการกระจายอำนาจทางการเมืองและการบริหารในระบอบประชาธิปไตย ในทำนองเดียวกัน สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร และ บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล (2564) ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐ

อนุญาตให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการกิจการสาธารณะของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ลดภาระของส่วนกลาง และพัฒนาเศรษฐกิจสังคมให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ กรณิศ สอนชัย และคณะ (2566) ขยายความว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการบริหารภายใต้หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งมุ่งให้ประชาชนมีสิทธิจัดการบริการสาธารณะด้วยตนเอง เช่น การศึกษา สาธารณสุข และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคในการพัฒนา โดยสรุป การปกครองท้องถิ่น คือ กลไกการบริหารที่รัฐมอบอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง ตัดสินใจ และบริหารจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยเชิงพื้นที่ที่ยั่งยืน (ทองอินทร์, 2567; ไททัศน์, 2560)

บทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น (Local Political Leadership) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ของตน โดยมีความรับผิดชอบต่อประชาชนและสังคม (Bass, 1990; อ้างใน สุภาภรณ์ ศิริคำ, 2565) บทบาทของภาวะผู้นำ 1. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์เชิงพัฒนา ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สามารถเชื่อมโยงเป้าหมายของท้องถิ่นกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้นำท้องถิ่นจึงมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ (กรณิศ สอนชัย และคณะ, 2566; ทองอินทร์, 2567) ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และการสร้างเมืองสีเขียว (Green Municipality) 2. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้สร้างการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาวะผู้นำเชิงประชาธิปไตยช่วยสร้างความไว้วางใจ และการยอมรับทางสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลท้องถิ่น (สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร และ บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล, 2564) 3. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ขับเคลื่อนนวัตกรรมและการบริหารจัดการทรัพยากร ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคใหม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี ข้อมูล และนวัตกรรมการบริหารในการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ เช่น การใช้ Big Data ในการบริหารงบประมาณ หรือระบบติดตามผล ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดความคุ้มค่าและตรวจสอบได้ ผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ดาวานภา เกตุทอง, 2563; ไททัศน์, 2560) 4. ผู้นำท้องถิ่นเป็นแบบอย่างของจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

การพัฒนาที่ยั่งยืนมีอาจเกิดขึ้นได้หากขาดภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม ผู้นำต้องยึดมั่นในความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ทางการเมืองส่วนตน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ที่ส่งผลให้ประชาชนเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ทองอินทร์, 2567) โดยสรุป ภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านการมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาลที่โปร่งใส

จากความเป็นมา นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเมือง การบริหาร สาธารณะ การพัฒนาท้องถิ่น การประสานงาน และการคุ้มครองประชาชน ความไว้วางใจของประชาชนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์และจริงใจ การทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้ การสื่อสารเข้าถึงประชาชนเพื่อรับรู้ปัญหาและแก้ไขอย่างเหมาะสม รวมถึงการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยไม่แทรกแซง แต่ทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ โปร่งใส และยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักปัจจัยที่กระทบความไว้วางใจของประชาชนต่อนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี คือการสื่อสารที่ไม่ตรงประเด็น ขาดการรับฟังความต้องการ นโยบายที่ไม่สามารถทำได้จริง และพฤติกรรมที่สร้างความไม่เชื่อมั่น อีกทั้งยังขาดการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เหมาะสมและลดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาการแย่งชิงอำนาจและการใช้อิทธิพลเกินขอบเขตยิ่งซ้ำเติมสถานการณ์ ทางออกคือ นักการเมืองควรยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ประเมินและถอดบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมา เพื่อสร้างความสามัคคี ความโปร่งใส และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (ไพบุลย์ สุขเจตน์, 2564)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ว่าเป็นอย่างไร เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีหรือะไรบ้าง สุดท้ายเพื่อสร้างต้นแบบนวัตกรรมด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างยั่งยืนในบริบทของชุมชนท้องถิ่นท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ด้วยหลักปาณิธรรม 3 เป็นอย่างไร โดยผลที่คาดว่าจะได้รับคือสามารถนำองค์ความรู้ที่เป็นผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีและเป็นต้นแบบในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อสร้างต้นแบบนวัตกรรมด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในบริบทของชุมชนท้องถิ่นท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ด้วยหลักปาปนิกรรม 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี” ใช้รูปแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน คือ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 3 รูปหรือคน กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 6 คน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น 6 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน โดยวิธีแบบเจาะจง

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบไปด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป มีภูมิลำเนาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,288,637 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) กลุ่มตัวอย่าง 400 คน และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 5 เปอร์เซ็นต์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัย

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความ จากการสัมภาษณ์และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) จัดลำดับข้อมูล 3) จากการสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น และ 5) สรุปผลการวิจัย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. หลักพุทธธรรมและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

(n=400)				
คุณลักษณะภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ใน จังหวัดนนทบุรี		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านภาวะผู้นำแบบชี้แนะ	3.86	.437	มาก
2	ด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	4.08	.516	มาก
3	ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.04	.522	มาก
4	ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ	3.99	.584	มาก
ภาพรวม		3.99	.373	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ใน 1 ประเด็น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .373) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ ด้านด้านภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ($\bar{X} = 4.08$, S.D.

= .516) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = .522) อยู่ในระดับมาก ด้านภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = .584) อยู่ในระดับมาก และด้านภาวะผู้นำแบบชี้แนะ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = .437) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ หลักปาปณิกธรรม 3 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรีในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับหลักปาปณิกธรรม 3 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ศึกษา ด้านจักขุมา (มีวิสัยทัศน์ ชำนาญในการใช้ความคิด) ด้านวิรุโร (จัดการงานดี ชำนาญด้านเทคนิค) ด้านนิสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์ ชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพิจารณาว่าเมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยใช้ตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปรแล้ว สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใด และมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงหลักปาปณิกธรรม 3 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี

หลักปาปณิกธรรม 3	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.526	.105		4.989	.000
วิรุโร	.644	.011	.948	56.193	.000
นิสยสัมปันโน	.111	.014	.130	7.798	.000
จักขุมา	.107	.015	.124	7.269	.000

Multiple R = .946^c R² = .895 Adjusted R² = .894 Std. Error = .12172

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่าหลักปาปณิกธรรม 3 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี มี 3 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านวิรุโร (จัดการงานดี ชำนาญด้านเทคนิค) ด้านนิสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์ ชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์) ด้านจักขุมา (มีวิสัยทัศน์ ชำนาญในการใช้ความคิด) พบว่าส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .946^c ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ .895 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ .894 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .12172 แสดงว่าหลักปาปณิกธรรม 3 สามารถร่วมกันทำนาย ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรีได้ร้อยละ 89.40 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิรุโร (จัดการงานดี ชำนาญด้านเทคนิค) สามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้

ร้อยละ 94.80 ด้านนิสสัยสัมพันธ์ (มีมนุษย์สัมพันธ์ ขำนาญด้านมนุษย์สัมพันธ์) สามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 13.00 และด้านจักขุมา (มีวิสัยทัศน์ ขำนาญในการใช้ความคิด) สามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 12.40 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = .526 + .644\text{รัฐโร} + .111\text{นิสสัยสัมพันธ์} + .107\text{จักขุมา}$$

$$Z_Y = .948\text{รัฐโร} + .130\text{นิสสัยสัมพันธ์} + .124\text{จักขุมา}$$

คุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านมีจริยธรรม การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพิจารณาว่า เมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยใช้ตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปรแล้ว สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใดและมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี

ตัวแปรคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.028	.047		21.904	.000
ด้านความรู้	.420	.032	.580	13.280	.000
ด้านมีจริยธรรม	.298	.021	.397	13.883	.000
ด้านความสามารถ	.115	.021	.160	5.441	.000
ด้านความเป็นผู้นำ	.093	.030	.131	3.108	.002

Multiple R = .956^d R Square = .913 Adjusted R Square = .912 Std. Error = .11056

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่าคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านความรู้ ด้านมีจริยธรรม ด้านความสามารถ ด้านความเป็นผู้นำ พบว่าส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .956^d ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .913 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่

ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .912 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .11056

แสดงว่าคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง สามารถร่วมกันทำนาย ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 91.20 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้สามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 58.00 ด้านมีจริยธรรมสามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 39.70 ด้านความสามารถ สามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 16.00 ด้านความเป็นผู้นำ สามารถทำนายภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 13.10 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.028 + .420(\text{ความรู้}) + .298(\text{มีจริยธรรม}) + .115(\text{ความสามารถ}) + .093(\text{ความเป็นผู้นำ})$$

$$Z_Y = .580(\text{ความรู้}) + .397(\text{มีจริยธรรม}) + .160(\text{ความสามารถ}) + .131(\text{ความเป็นผู้นำ})$$

2. พัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นตามหลักปาปนิกรรม 3 ภาวะผู้นำแบบชี้แนะ (Directive Leadership) เน้นวิสัยทัศน์จากข้อมูลจริงและเสียงประชาชน (จักขุมา) การบริหารที่มีระบบ โปร่งใส ใช้ KPI และเทคโนโลยีติดตาม (วิจฺโร) พร้อมสื่อสารโปร่งใส สร้างเครือข่าย และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม (นิสสยสัมปันโน) ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) ใช้ข้อมูลจริงกำหนดเป้าหมาย (จักขุมา) เปลี่ยนบทบาทเป็นโค้ช สนับสนุนบุคลากร และสร้างโครงสร้างงานที่ยืดหยุ่น (วิจฺโร) พร้อมสร้างพื้นที่ปลอดภัย เปิดรับเสียงสะท้อน และเสริมสร้างความไว้วางใจ (นิสสยสัมปันโน) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ใช้เทคโนโลยีภาคพลเมืองเพื่อสะท้อนความต้องการจริง (จักขุมา) เปิดเวทีเสวนาเท่าเทียม เคารพความเห็นต่าง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง (นิสสยสัมปันโน) และใช้ Collaborative Governance บริหารจัดการอย่างโปร่งใสและประสิทธิภาพ (วิจฺโร) ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ (Achievement-Oriented Leadership) กำหนดเป้าหมายท้าทาย ชัดเจน และสร้างแรงบันดาลใจ (จักขุมา) ใช้แนวทาง Agile แบ่งเป้าหมายเป็นช่วงสั้น ๆ พร้อมประเมินและปรับกลยุทธ์ (วิจฺโร) และสร้างวัฒนธรรมร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เพื่อความสามัคคีและความไว้วางใจในทีม (นิสสยสัมปันโน)

3. ต้นแบบนวัตกรรมด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในบริบทของชุมชนท้องถิ่นท้องถิ่น ในจังหวัด

นนทบุรี ด้วยหลักปาปนิกรรม 3 ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ งานวิจัยเสนอ แบบจำลองภาวะผู้นำท้องถิ่น ที่บูรณาการ 4 รูปแบบภาวะผู้นำ (ชั้นนำ สนับสนุน มีส่วนร่วม มุ่งความสำเร็จ) กับ หลักปาปนิกรรม 3 ได้แก่ จักขุมา (วิสัยทัศน์) คือการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย วิรุโร (การจัดการ) คือ เครื่องยนต์หลักสร้างผลลัพธ์จริง นิสสยสัมปันโน (ความสัมพันธ์) คือ เชื้อเพลิงสร้างความไว้วางใจและเครือข่าย กระบวนการพัฒนาประกอบด้วยวงจร 6 ขั้นตอน ตั้งแต่วิเคราะห์บริบท ประเมินภาวะผู้นำ ออกแบบการฝึกอบรม ปฏิบัติจริง ติดตามประเมินผล ไปจนถึงการขยายผล ต้นแบบสู่พื้นที่อื่น หลักฐานเชิงประจักษ์ จากการสำรวจประชาชน 400 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก ยืนยันว่าภาวะผู้นำทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะสนับสนุน และมีส่วนร่วม ขณะที่การวิเคราะห์สถิติพบว่า วิรุโร เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่สุด เสริมด้วยจักขุมาและนิสสยสัมปันโน ในเชิงนวัตกรรม ต้นแบบนี้เป็น เครื่องมือเชิงปฏิบัติ ที่ใช้ได้จริง เน้นข้อมูลจริง ผสานคุณธรรมกับสมรรถนะสมัยใหม่ และสามารถพัฒนาเป็นคู่มือหรือเกณฑ์ประเมินที่ต่อยอดได้ โมเดลนี้สร้างระบบครบวงจรที่สมดุลระหว่างวิสัยทัศน์ ระบบบริหาร และพลังความสัมพันธ์ เพื่อเสริมศักยภาพผู้นำท้องถิ่น และประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี” สามารถอภิปรายผลจากผลการวิจัยที่ได้ ดังนี้คือ

1) หลักพุทธธรรมและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำงานวิจัยชี้ชัดว่าหลัก ปาปนิกรรม 3 ได้แก่ จักขุมา (มีวิสัยทัศน์และชำนาญการคิด), วิรุโร (จัดการงานได้ดีและชำนาญเทคนิค), และ นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) เป็นแกนกลางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นนนทบุรี โดยผลการวิเคราะห์ทางสถิติพบว่า หลักพุทธธรรมเหล่านี้สามารถทำนายภาวะผู้นำได้อย่างมีนัยสำคัญถึงร้อยละ 89.4 ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ยืนยันว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีความสามารถทางวิสัยทัศน์ การจัดการงาน และมนุษยสัมพันธ์ จะได้รับความไว้วางใจและสามารถนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์ภูวนน ธีรวิฑฒโน (เริ่มศรี) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักทศพิธปาปนิสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักทศพิธปาปนิสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการระบบการทำงานตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตร รองลงมาได้แก่ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรและด้านแบบอย่างการเป็นผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการมอบอำนาจตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรตามลำดับ(พระครูสังฆรักษ์ภูวนน ธีรวัฒนโน (เริ่มศรี), 2565)

2) การพัฒนานวัตกรรมการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี การศึกษาค้นนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสร้างนวัตกรรมที่สามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลัก ปาปนิกรธรรม 3 ได้แก่ จักขุมา (มีวิสัยทัศน์), วิรุโ (จัดการงานดี) และ นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีให้มีคุณลักษณะของผู้นำเชิงพุทธร่วมสมัย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักการเมืองที่สามารถบูรณาการหลักทั้งสามนี้ได้เหมาะสม จะมียุทธศาสตร์ที่เห็นภาพสูงในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยมีลักษณะเป็นการบูรณาการระหว่าง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดการบริหารเชิงจิตวิทยาและสังคมร่วมสมัย ซึ่งส่งเสริมให้ผู้นำสามารถสร้างสมดุลระหว่างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ กับคุณธรรมและเมตตา โดย จักขุมา ช่วยให้ผู้ผู้นำมองการณ์ไกลและกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น วิรุโ ทำให้ผู้นำมีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่วน นิสสยสัมปันโน ทำให้ผู้นำมีความเข้าใจประชาชน สามารถสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนได้อย่างแท้จริง ผลลัพธ์ของนวัตกรรมนี้สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) และภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) ที่เน้นการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และการร่วมคิดร่วมทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานของ พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นักการเมืองที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จะได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมากกว่า และสามารถสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใสได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของงานวิจัยนี้ที่เน้นให้ผู้ผู้นำท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีใช้หลักพุทธธรรมเป็นกรอบจริยธรรมในการพัฒนาองค์กรและสังคม(พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล, 2562)

3) ต้นแบบนวัตกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในบริบทของชุมชนท้องถิ่นท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ต้นแบบนวัตกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีที่ได้จาก

การศึกษาครั้งนี้ มีลักษณะเป็นนวัตกรรมเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้นำที่มีปัญญาและคุณธรรม ให้สามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยเฉพาะหลัก ปาปนิกรธรรม 3 ได้แก่ จักขุมา (มีวิสัยทัศน์), วิรุโ (จัดการงานดี), และ นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ที่ได้รับการยืนยันทางสถิติว่ามีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ต้นแบบนวัตกรรมดังกล่าวประกอบด้วย 3 มิติหลัก คือ 1. มิติแห่งปัญญาเชิงวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ผู้นำต้องเป็นผู้มีปัญญาเชิงรอบรู้ เห็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้จริง เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้ข้อมูลเพื่อสร้างนโยบายที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 2. มิติแห่งการบริหารเชิงระบบ (วิรุโ) ผู้นำต้องสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนอย่างรอบคอบ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการบริหาร ทั้งนี้ จำเป็นต้องอาศัยทักษะทางเทคนิคควบคู่กับความสามารถในการประสานงานและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 3. มิติแห่งความสัมพันธ์เชิงเมตตา (นิสสยสัมปันโน) ผู้นำต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สื่อสารด้วยความจริงใจ เข้าใจประชาชน และให้โอกาสชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง เพื่อสร้างพลังร่วมของสังคมที่เข้มแข็ง การสร้างต้นแบบนวัตกรรมนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการออกแบบเชิงทฤษฎี แต่ยังมุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในระดับท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นกรอบปฏิบัติการหลัก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้นำท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ในทุกขั้นตอนของการบริหาร ตั้งแต่การวางแผนพัฒนา การบริหารงบประมาณ การจัดการภาวะวิกฤติ ไปจนถึงการสร้างนโยบายที่มีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของไพวรรณ จงรักศักดิ์ ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์หลักธรรม เช่น เมตตาและขันติ สามารถส่งเสริมให้ผู้นำมีความอดทน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และสร้างความไว้วางใจในหมู่ประชาชนได้ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับองค์ประกอบของ นิสสยสัมปันโน ในต้นแบบนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นในจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากเน้นการพัฒนาผู้นำที่เปิดใจ รับฟัง และสื่อสารอย่างมีเมตตา(ไพวรรณ จงรักศักดิ์ ,2563)

องค์ความรู้ใหม่

ต้นแบบการพัฒนาผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี ตามหลักปาปนิกรธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ต้นแบบการพัฒนาผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีตามหลักปาปณิกธรรม ซึ่งต้นแบบนี้พัฒนามาจากข้อมูลภาวะผู้นำ 4 แบบตามผลการวิจัยที่ค้นพบของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี กล่าวคือภาวะผู้นำท้องถิ่น 4 ด้านประกอบด้วย ภาวะผู้นำแบบชี้นำ, ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน, ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม, และ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จ โดยภาวะผู้นำท้องถิ่นดังกล่าวนี้เชื่อมโยงกับหลักปาปณิกธรรม 3 ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมว่าด้วยการทำกิจการให้สำเร็จได้แก่

1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์และสายตายาวไกล ซึ่งเชื่อมกับภาวะผู้นำแบบชี้นำและมุ่งความสำเร็จ
2. วิจิโร ความสามารถด้านการบริหารจัดการและเทคนิค เชื่อมกับการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ
3. นิสสยสัมปันโน ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ เชื่อมกับภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและมีส่วนร่วม

การออกแบบต้นแบบจึงมีลักษณะ Integrated Model คือใช้ปาปณิกธรรมเป็นแกนคุณธรรม และภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบเป็นพฤติกรรมปฏิบัติ โดยมีกระบวนการ 6 ขั้นตอนจากการวิเคราะห์จนถึงการขยายผล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนจริงในชุมชน การติดตามใช้ทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

(เช่น จำนวนโครงการ, ระดับความพึงพอใจ) และเชิงคุณภาพ (เช่น ความไว้วางใจจากชุมชน, การมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรม เช่น หลักไตรสิกขา และหลักปาปนิยกรรม 3 มาใช้เป็นกรอบคุณธรรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อสร้างมาตรฐานภาวะผู้นำที่มีความโปร่งใสและยึดโยงกับประชาชน
2. ควรบรรจุการอบรมเชิงนโยบายด้านจริยธรรมและพุทธธรรมในหลักสูตรพัฒนาการเมืองท้องถิ่นของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพเชิงคุณธรรมควบคู่กับทักษะการบริหาร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงานประจำวัน เช่น การตัดสินใจ การสื่อสารกับประชาชน และการจัดการงบประมาณ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อครหา
2. องค์กรท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีเครือข่ายผู้นำเชิงคุณธรรม เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาภาวะผู้นำร่วมกันในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรณีศ ส่อนชัย, เพิ่ม หลวงแก้ว, & ภิษญา จงอุดมการณ์. (2566). การกระจายอำนาจทางการปกครองสู่ท้องถิ่นกับปัญหาโครงสร้างงานของรัฐ: กรณีด้านสุขภาพ. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 8(2), 212–215.
- ดาวนภา เกตุทอง. (2563). การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร MCU เพชรบุรีปริทรรศน์*, 3(2), 49–57.
- ทองอินทร์ มนต์รี. (2567). การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น: การกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นจริง. *วารสารชัยมงคลปริทรรศน์*, 1(2), 42–55.

- โททัศน์ มาลา. (2560). 120 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย (พ.ศ. 2440–2560): พัฒนาการและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(1), 344–357.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2562). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา
- พระครูสังฆรักษ์ภูวนน อีรวทมน (เริ่มศรี). (2565). ภาวะผู้นำตามหลักพุทธยปานิสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ (Journal of Modern Learning Development)*, 7(3), 210–221.
- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2564). ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1). 267-276
- ไพรวรรณ จงรักศักดิ์. (2563). การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำท้องถิ่น
- สุทินันท์ สุวรรณวิจิตร, & บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล. (2564). การกระจายอำนาจการปกครอง (Regime Decentralization). *วารสารมหาจุฬานครทรรศน์*, 8(5), 124–135.
- สุภาภรณ์ ศิริคำ. (2565). ภาวะผู้นำทางการเมืองกับการบริหารงานท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการบริหาร*, 6(1), 85–99.